

"Årgång 2002"

BOKPROVNING på Svenska barnboksinstitutet

Mellan 10 mars och 3 april 2003 genomför Svenska barnboksinstitutet (SBI) i samarbete med Stockholms stadsbibliotek (SSB) sin elfte Bokprovning, då föregående års totala barn- och ungdomsboksutgivning ställs ut i institutets bibliotek. Utbudet analyseras och grupperas, trender och tendenser lyfts fram och unik statistik upprättas.

1 206 böcker år 2002 (för mer detaljinformation se bifogade statistiktabeller)

I mars 2003 har 1 206 barn- och ungdomsböcker registrerats som utgivna under 2002 (både originalutgåvor och återutgivning). Antalet har legat ganska stadigt under den senaste femårsperioden.

Flest var bilderböckerna som uppgick till 93 svenska och 127 översatta (endast förstaupplagor). Den minskning av antalet svenska originalbilderböcker som noterats sedan 1999 (123-100-90) tycks alltså ha stannat av. Därnäst följde mellanåldersböcker för "bokslukarna" (85 svenska och 93 översatta - en tydlig ökning sedan förra året). När Bokprovningen inleddes för tio år sedan uppgavs böcker för slukaråldern vara en bristvara!

Faktaböckerna uppgick till 89 svenska och 69 översatta. 46 svenska ungdomsböcker och 113 översatta utkom under 2002. Antalet översatta ungdomsböcker har under flera år ökat, mycket beroende på nya bokklubbar och serier för unga (t ex "Funtasie-klubben").

Kapitelböcker för förstagluttarna

Med "kapitelböcker" avses böcker lämpliga för högläsning för mindre barn och som egen läsning för tidiga läsare (åldersgruppen 5-9 år). Denna kategori har länge saknat en lämplig beteckning, och SBI lanserar nu benämningen kapitelböcker (typiska exempel är *Emil i Lönneberga* och *Fredda-böckerna*). Detta framstår som en till stor del inhemsk produkt, med 37 nya svenska titlar jämfört med 16 översatta. Även författarna verkar se en ny chans - hela 38 % av de svenska kapitelböckerna är skrivna av debutanter!

Sverige, Världen, Universum...?

Andelen översatta böcker har minskat något 2002, och de utgör nu 52 % av utgivningen jämfört med 57 % 2001. De svenska böckerna knappar alltså in, och vi är snart tillbaka på den "gamla goda" nivån 50/50. Beror detta på våra enastående svenska författare eller en viss tröghet i översättningsprocesserna?

Andelen svenska original har följaktligen ökat över hela linjen, till och med vad gäller tecknade serier för barn och unga, som en tid fört en tynande tillvaro. Två seriedebutanter är glädjande tillskott.

Liksom tidigare översätts en absolut majoritet från det engelska språkområdet, i första hand USA och England (79 % av de översatta böckerna). I övrigt är endast tio språk representerade: danska, norska, isländska, nederländska, tyska, franska; spanska, portugisiska, ryska (en titel vardera) och japanska (endast Dragonball-serier). Föregående års satsning på finska översättningar tycks ha ersatts av ett intresse för vårt grannland i väster. Från norskan översattes nämligen 19 titlar, varav 7 ungdomsböcker. Även de två isländska originalen hör till ovanligheterna. Orkar man inte med hela Norden samma år?

Samtidigt noterar man att de yttre skillnaderna minskat mellan svenska och översatta böcker. Tidigare kunde man bara genom att se en bok avgöra dess ursprung - nu liknar både bilderböcker och faktaböcker varandra mer och mer. Har det svenska idealet erövrat världen eller har vi anpassat oss?

Det multietniska perspektivet?

I bilderböckerna är flertalet barn ännu ljusa i hy och hår - oavsett bokens ursprung. Det märkliga förhållandet att inte ens bilderböcker från USA visar någon annan hudfärg (en handfull undantag finns), har alltså inte ändrats sedan förra Bokprovningen. Några

adopterade barn skildras i svenska bilderböcker och en enda pojke är – utan kommentar – brun i skinnet, men i övrigt får de många olika djurarterna erbjuda alla identifikationsmöjligheter!

I ungdomsböckerna finns dock det mångkulturella perspektivet, flera böcker handlar om kulturkrockar och "hedersfrågor", liksom ett flertal faktaböcker för de lite äldre ungdomarna. En trend för i år verkar vara att tjocka faktaböcker om allvarliga ämnen ska ha mjuka pärmar – för att se riktigt seriösa ut?

Bara pojkar – eller?

Enligt gängse uppfattning har pojkarna (som huvudpersoner) dominerat barnboksutbudet. Detta har debatterats, ifrågasatts och försvarats på olika sätt. I SBI:s statistik har vi i år kartlagt könsfördelningen i barn- och ungdomsböckerna! Och ja, i bilderböckerna överväger pojkarna fortfarande, 61 % i svenska och 68 % i de översatta (även djurens kön har räknats...). Också de svenska kapitelböckerna har en rejäl förkärlek för pojkar, hela 64 %. När man kommer upp i den verkliga slukaråldern, 9–12 år, har dock proportionerna svängt. De stora bokslukarna är ju oftast flickor, och en mängd böcker för denna åldersgrupp, gärna i översatta långa serier, vänder sig till dem. I de svenska väger det jämnt mellan könen, medan de översatta faktiskt har 66 % kvinnliga huvudpersoner. När det gäller de svenska ungdomsböckerna har man haft en känsla av att den manliga dominansen mattats av och att även unga flickor "tagit för sig", men de har ändå bara erövat 42 % av huvudrollerna. Översatta ungdomsböcker handlar dock till 78 % om flickor.

Liten lär?

För de små barnen finns en ökande flora av böcker där man ska träna på färger, former, storlekar, ord och vad klockan visar. Följer detta i förskoleklassernas spår, eller ska man börja ännu tidigare för att säkra sitt barns framtid? Att småbarnsboken *Mina första ord* inleds med "kub" övertygar dock inte...

Sex – viktigast för tjejer?

2002 var året för seriösa sexualupplysningsböcker på de ungas villkor. Målgruppen tycks emellertid främst vara flickor, även om några exempel på "snoppkunskap" också finns...

Udda huvudsaker

I brist på verkliga barn, eller när man tröttnat på kaniner, ser vi fler och fler ovanliga protagonister i bilderböckerna, såsom gräddbullar, moln, byxor, löss och en parkbänk vid namn Beda!

Debutant- och förläggardag på SBI

Fredagen den 14 mars samlades barn- och ungdomsboksförläggare och årets debutanter på Svenska barnboksinstitutet för att bekanta sig med utgivningen 2002 och med varandra.

Under utgivningsåret 2002 var antalet debutanter rekordhögt – 117 personer hade under året fått ut sin första barn- eller ungdomsbok (såväl text- som bilddebutanter räknade). 86 av dem var kvinnor (73 %). Återväxten verkar således fortsatt god! Den tröghet för bilderboksdebutanter som noterades under förra Bokprovningen tycks inte vara något problem längre – 28 bilderböcker under året har skapats av debutanter, hela 30 % av utgivningen. Debuterande ungdomsboksförfattare är däremot mer sällsynta, där är andelen endast 17 % (8 av 46 böcker).

© Svenska barnboksinstitutet (SBI), Odengatan 61, 113 22 STOCKHOLM tel 08-54 54 20 50
info@sbi.kb.se

Får citeras om källan anges.